

Landbrugets økonomi og Grøn Vækst - Er der en fremtid for landbruget i Danmark?

Af
Direktør Henrik Zobbe
Fødevareøkonomisk Institut
Det Biovidenskabelige Fakultet
Københavns Universitet

Indledende bemærkninger

- I oplægget til dagens temadebat står der, at vi (de tre oplægsholdere) skal se på landbruget udefra, vurdere situationen og være med til at svare på, om dansk landbrug har en fremtid.

Er vi mon de rigtige til det?

- Grundideen i regeringens Grøn Vækst-initiativ er for mig at se god. Landbrugserhvervet skal som alle andre erhverv balancere indtjening og samfundsansvar. Hvis et erhverv påtager sig sit ansvar og bliver en del af løsningen, kan der stilles krav.

Er landbruget klar til det?

Udtalelser

"Om landbruget har en fremtid? Her må der sondres mellem landmænd og landbrug" Niels Kærgård, professor ved KU-LIFE

"Dansk landbrugs problem har altid været det, at der slagtes for mange svin og for få landmænd" Michael Møller, professor ved CBS

"Krisen nytter, lad den være" Niels Bernstein, nationalbankdirektør

"..... I stand til at tackle den fremtidige konkurrence med udlandet. Den bliver knivskarp....." Henrik Frandsen, formand i Sønderjysk Landboforening

Landbrugets indkomstproblem

- Det teoretiske og empiriske fundament for landbrugets indkomstproblem findes i den amerikanske landbrugsøkonomiske litteratur.
- Symptomerne på problemet er at på baggrund af en række fundamentale forhold i landbrugssektoren, så 1) svinger landbrugets indkomster relativt mere end industriens indkomster år for år, og 2) er landbrugets indkomster over tid relativt lavere end resten af samfundets.
- Indkomstproblemet har gennem årene været den drivende kraft bag landbrugsstøtten i mange OECD-lande, f.eks. USA og EU.
- Har dansk landbrug et indkomstproblem? Ja, i gennemsnit har det. Har danske landmænd et indkomstproblem? Nej, i gennemsnit er deres husstandsindkomster langt over gennemsnittet, og den bedste kvartil af landmænd tjener penge på landbruget.

Særlige vilkår for landbrugsproduktionen

- Efterspørgslen efter fødevarer er pris og indkomst uelastisk pga. Engels Lov
- Udbuddet er på kort sigt uelastisk pga. "lags" i produktionen og en høj grad af faste produktionsfaktorer
- Udbuddet er relativt ustabil pga. klima og biologi
- Produktionstilpasninger til de generelle teknologiske og økonomiske ændringer øger udbuddet mere, end efterspørgslen øges over tid, og øger derfor afhængigheden af den internationale konkurrenceevne
- Landbrugets strukturtilpasninger sker relativt langsomt og afhænger i høj grad af udviklingen i den generelle økonomi
- Omfattende national og international markedsregulering
- Asymmetri mellem hvem der aftager produkter og politisk fastsætter rammevilkår.

Hvad betyder dette for landmændene?

Landmanden står reelt med tre valg:

- **Blive på trædemøllen:** Strukturtilpasse bedriften (optimere produktionen og minimere omkostningerne) til det faldende bytteforhold samt de reguleringer, samfundet vedtager. Udnytte ny teknologi, størrelsesøkonomiske fordele og driftsledereffekten.
- **Vælge at blive deltidslandmand:** Øge husstandsindkomsten: gennem lønarbejde (egen og ægtefælle), anden virksomhed eller sociale ydelser.
- **Forlade erhvervet:** Se at komme videre hurtigst muligt. Evnen eller lysten mangler.

Historisk har der været et næsten uændret antal deltidsbedrifter. I dag er der flere deltids- end heltidsbrug. Hvordan udvikler dette sig i fremtiden?

Hvad stiller det af krav til de politiske rammevilkår?

- En økonomiske politik der kan sikre en stabil økonomisk og beskæftigelsesmæssig udvikling uden de store udsving.
- Den nødvendige strukturudvikling skal være mulig gennem en fleksibel lovgivning og administration (jord, kapital og arbejdskraft).
- Den regulering, der pålægges landbruget, skal være fleksibel og afspejle de samfundsøkonomiske omkostninger.
- Den nødvendige teknologi skal være til rådighed, så landbruget kan leve op til de krav, samfundet stiller til f.eks. erhvervets påvirkning af miljø, natur, klima, fødevarekvalitet og dyrevelfærd.
- Markedsadgang og fri konkurrence skal sikres globalt, så de danske komparative fordele udnyttes fuldt ud.

Kan politikerne sikre disse rammevilkår?

- De er overordnet nødt til at forholde sig til dem. Hvis mulighederne for strukturtilpasning forhindres, påføres erhvervet indirekte omkostninger på kort sigt.
- Grøn Vækst indeholder i princippet de nødvendige elementer. Spørgsmålet er, hvordan det udmøntes i praksis.
- De danske politikere skal tage den fælles europæiske landbrugspolitik alvorligt. Den bliver ikke afskaffet, så Danmark må ind i kampen.
- Danmark skal i EU være fortalere for det multilaterale handelsspor. Dette er især vigtigt lige nu, hvor nyprotektionismen viser sit ansigt over hele verden.

Udfordringer for landbruget

- Landbruget skal overbevise politikerne om, at de er en del af løsningen i stedet for en del af problemet. Derefter kan erhvervet bedre stille de nødvendige og relevante krav.
- For hver gris, der køres levende til Tyskland, bliver dette mere og mere vigtigt, fordi landbrugets økonomiske og beskæftigelsesmæssige betydning falder.
- I takt med at liberaliseringen af den fælles europæiske landbrugspolitik er foregået, er kravet til landbrugets håndtering af konjunktursvingninger øget. Dette er ikke gået op for hele erhvervet endnu.
- Den økonomiske globalisering har resulteret i liberaliseringer af andet end varemarkeder. Også de internationale kapital- og arbejdskraftmarkeder er liberaliseret. Dette gik også ret sent op for landbruget.
- Gamle dyder igen i fokus: **Blod, sved, tårer og skat.**

Fødevareøkonomisk Institut

Læs mere på www.foi.dk